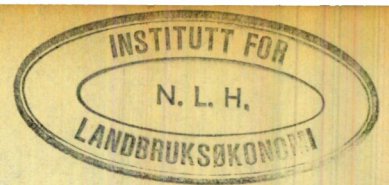

ARKIV-
EKSEMPLAR

Norges landbrukshøgskole

Institutt for driftslære og landbruksøkonomi

NOTATER OM SKATTER OG PRISUTVIKLING

Av

Fritz C. Holte

Første utkast.

As-NLH 1975

1. Problemstilling

Både i Norge og de fleste andre land er skattene høye i forhold til hva de har vært i tidligere perioder. Samtidig stiger prisene raskere enn de vanligvis har gjort. Noen hevder at den raske prisstigningen i betydelig grad er et resultat av de høye skattene. Er dette riktig?

Spørsmålet ovenfor danner utgangspunktet for disse notatene. Jeg tar ikke opp alle problemene spørsmålet reiser, men nøyer meg med å se på et utvalg av dem. For å forenkle drøftingene gjør jeg bruk av en del konstruerte eksempler. De fleste av disse er sterkt urealistiske på punkter som er av mindre interesse for det som skal belyses.

I noen av de følgende avsnittene blir skattene ikke nevnt. Men konklusjonen fra slike avsnitt blir brukt i andre avsnitt som mer direkte drøfter sammenhengen mellom skatter og prisutvikling.

2. Etterspørselsbalanse og prisutvikling

En ofte anvendt teori for prisutviklingen legger hovedvekten på den såkalte etterspørselsbalansen, dvs. på differansen mellom samlet etterspørsel og samlet tilbud. Teorien går bl.a. ut på at under ellers like vilkår vil prisnivået stige raskere (eller falle saktere) jo større den samlede etterspørselen er.

Med utgangspunkt i denne teorien blir det bl.a. resonnert på følgende måte: (1) Jo høyere skattene er, dess lavere blir både de disponible inntektene i den private sektor og etterspørselen fra denne sektoren. (2) Jo lavere privat etterspørsel, dess lavere samlet etterspørsel. (3) Jo lavere samlet etterspørsel, dess svakere stiger prisnivået. (4) Av punktene (1)- (4) følger at jo høyere skattene er, dess svakere stiger prisnivået.

Resonnementet ovenfor belyser uten tvil noe av det som er av betydning for sammenhengen mellom skattlegging og prisstigning. Konklusjonen som er trukket, bør imidlertid brukes med forsiktighet. I praksis er det nemlig en klar tendens til

samvariasjon mellom samlet skatt og størrelsen av den offentlige etterspørselen. Jo større den ene av disse størrelsene er, dess større er gjerne den andre. Dette kan føre til at det er i perioder hvor skattene er høye at en får den største samlede etterspørselen og dermed kanskje også den raskeste prisstigningen¹⁾. - Dessuten kan skattleggingen påvirke både lønns- og prisspiralen og andre spiraler. Vi skal utdype dette i det følgende. Men først skal vi se litt nærmere på spiralene¹⁾.

3. Et sterkt forenklet eksempel på en pris-spiral

Vi skal tenke oss et land uten økonomisk samkvem med andre land. Det finnes to bransjer og i hver bransje framstilles det et produkt. Produktene skal vi kalle A og B. En organisasjon av A-produsenter bestemmer prisen på A, mens en organisasjon av B-produkter bestemmer prisen på B. Landets regjering sørger for at samlet etterspørsel hele tiden er lik samlet tilbud.

For å gjøre eksemplet særlig enkelt skal vi forutsette følgende: (1) Gjennom en viss tid har brøken $\frac{\text{Pris på A}}{\text{Pris på B}}$ vært lik 1 eller nær 1. (I samme periode har følgelig også $\frac{\text{Pris på B}}{\text{Pris på A}}$ vært lik 1 eller nær 1. - (2) Produksjonskapasiteten i de to bransjene er tilpasset og den sammensetningen av etterspørselen en får under slike prisforhold - (3) $\frac{\text{Pris på A}}{\text{Pris på B}}$ kan stige til 1,1 uten at dette fører til noen større reduksjon i etterspørselen etter A. Men blir denne brøken større enn 1,1, oppstår det alvorlige avsetningsproblemer i A-bransjen.- (4) Den omvendte brøken, dvs. $\frac{\text{Pris på B}}{\text{Pris på A}}$, kan stige til 1,1 uten at en får noen større reduksjon i etterspørselen etter B. Men blir denne brøken større enn 1,1, får B-produsentene avsetningsproblemer.

Bakgrunnen for forutsetningene (3) og (4) kan være følgende: A og B tilfredsstiller nokså forskjellige behov. Prisene på de to varene kan derfor variere noe i forhold til hverandre, uten at

1) Jfr. Trygve Haavelmo: Multiplies effects of a balanced budget. - *Econometrica* 1946 (2).

dette fører til særlig større endringer i etterspørselens sammensetning. Blir imidlertid et av produktene meget dyrt i forhold til andre produkter, da blir det vanskelig å få avsatt det "dyre" produktet.

Under ellers like vilkår blir realinntekten i en bransje høyere jo dyrere bransjens produkter er i forhold til andre produkter. Ut fra dette og ut fra det vi har forutsett om avsetningsforholdene, skal vi regne med at A-produsentene ønsker at $\frac{\text{Pris på A}}{\text{Pris på B}}$ skal være lik 1,1 mens B-produsentene ønsker at $\frac{\text{Pris på B}}{\text{Pris på A}}$ skal være lik 1,1.

Endelig skal vi forutsette at bransje-organisasjonene justerer prisene med faste mellomrom. Den 1.januar hvert år endres prisen på A, og den 1. juli hvert år endres prisen på B.

I tabell 1 er vist hvordan prisene kan tenkes å utvikle

Tabell 1.

Prisutviklingen i et tenkt land.

Dato	Pris på A (Antall øre pr. kg)	Pris på B (Antall øre pr. kg)	$\frac{\text{Pris på A}}{\text{Pris på B}}$	$\frac{\text{Pris på B}}{\text{Pris på A}}$
31/12 1974	100	110	0,9	1,1
1/1 1975	121	110	1,1	0,9
1/7 1975	121	133	0,9	1,1
1/1 1976	146	133	1,1	0,9

seg. 1. januar 1975 skal prisen på A fastsettes for kommende år. Denne prisen settes lik 121 øre pr. kg, slik at forholdet mellom prisen på A og prisen på B blir lik 1,1. Derved har en fått prisforhold som passer A-produsentene. Men B-produsentene er ikke tilfredse. Ved første høve, dvs. 1.juli 1975, hever de prisen på B. Denne prisendringen fører til at prisen på A justeres oppover igjen den 1.januar 1976.

En absolutt pris er en størrelse som forteller hvor mange penger en må gi (eller kan få) for én enkel av en bestemt vare. En relativ pris er en brøk som gir forholdet mellom to absolutte priser. Tabell 1 beskriver en utvikling hvor de to absolutte prisene stadig stiger, men hvor de to relative

prisene (dvs. $\frac{\text{Pris på A}}{\text{Pris på B}}$ og $\frac{\text{Pris på B}}{\text{Pris på A}}$) svinger mellom 0,9 og 1,1.

Analysen ovenfor bygger på mange svært urealistiske forutsetninger. En bør ikke her feste seg ved disse, men i stedet rette oppmerksomheten mot det som er hovedpoenget i eksemplet. Det er følgende: Vi ser på et samfunn hvor ingen har noen interesse av at prisnivået (dvs. gjennomsnittet av de absolutte prisene) skal stige. Men det foregår en slags kamp om hvordan de relative prisene skal være. I denne kampen bruker produsentgruppene økninger i de absolutte prisene for å oppnå de relative prisene de ønsker. Dette fører til at prisnivået stadig stiger.

En kan feste seg ved at en produsentgruppe vil tape på det hvis den "hopper av priskarusellen" før den andre gruppen gjør det. Hvis f.eks. A-produsentene fra og med 1. januar 1976 unnlater å heve prisen på A, vil $\frac{\text{Pris på A}}{\text{Pris på B}}$ bli liggende på 0,9. Dette vil gi A-produsentene en lavere realinntekt enn hva de vil få med en utvikling hvor $\frac{\text{Pris på A}}{\text{Pris på B}}$ fortsetter å svinge mellom 0,9 og 1,1.

Kampen om hvordan de relative prisene skal være er dypest sett en kamp om fordelingen av nasjonalproduktet. Hver gruppe prøver å skaffe seg høyest mulige realinntekter. Det betyr at hver av dem prøver å "få seg tildelt" en størst mulig del av nasjonalproduktet.

4. Modifikasjoner og utvidelse av eksemplet

1. Bare en liten del av prisene fastsettes av bransjeorganisasjoner. Men spiraler som ligner den vi har skissert kan forekomme også under andre markedsforhold. Det avgjørende er at den enkelte prisfastsetter kan regne med at "hans" pris vil kunne øke noe uten at avsetningsmulighetene blir vesentlig dårligere.

En monopolist vil som oftest kunne regne med slike avsetningsforhold. Det samme vil kanskje den produsent gjøre som har gitt sitt produkt et visst særpreg. Mange mennesker holder seg vanligvis til et bestemt varemerke når de kjøper en ny bil, en ny tannpasta-tube osv. En slik varemerke-lojalitet kan føre til at merkevare-produsentens avsetningsmuligheter får visse likhets-

punkter med monopolistens.

Muligheten for å heve prisene uten å miste for mye av omsetningen vil også kunne være til stede for bedrifter i bransjer hvor en har det en kan kalle "et prispolitisk samspill" mellom produsentene. Dette samspillet kan være knyttet til formelle avtaler, men behøver ikke være det. I noen bransjer kan det være en stilltiende overenskomst at en skal prøve å unngå den form for konkurranse som består i at den enkelte bedrift prøver å holde lavere priser enn konkurrentene.

Ofte vil spiralene bestå av en veksling mellom lønnsøkninger og prisstigninger. Skal det gis noenlunde nøyaktig beskrivelser av konkrete eksempler på slike spiraler vil det i alminnelighet være nødvendig å skille mellom ulike grupper av lønnstakere og mellom ulike grupper av bedrifter. La oss imidlertid her gjøre den forenkling at vi betrakter alle lønnstakere som én gruppe med felles interesser, og alle bedriftseiere som en annen gruppe som også har felles interesser. Vi kan da beskrive et mulig utviklingsforløp på følgende måte: Lønnstakerens realinntekt blir høyere jo høyere brøken $\frac{\text{Lønnssats}}{\text{Prisnivå}}$ er. De ønsker derfor at denne brøken skal være stor. Men bedriftseierne tjener mer på hver produktenhet jo høyere produktprisene er i forhold til den lønn de må betale sine ansatte. Såfremt ikke prisene blir så høye at det oppstår betydelige avsetningsproblemer, blir derfor bedriftseierens realinntekt høyere jo høyere brøken $\frac{\text{Prisnivå}}{\text{Lønnsnivå}}$ er. Bedriftseierne ønsker derfor at denne brøken skal være høy. Lønns- og prisspiralen er i virksomhet fordi lønnstakerne prøver å redusere sine ønsker gjennom lønnsøkninger mens bedriftseierne prøver å redusere sine ønsker gjennom prisøkninger.

2. La oss vende tilbake til eksemplet i tabell 2 fra side 6. Den 1. januar er prisen på B lik 110. Samme dag fastsetter A-produsentene en pris på sitt produkt som gir dem en tilfredsstillende prissituasjon så lenge prisen på B holder seg lik 110.

I praksis vil antakelig prisfastsetterne ofte ta hensyn til at "de andres" priser ikke kan ventes å holde seg konstante. Dette kan føre til at en får en utvikling vi kan illustrere ved følgende konstruerte eksempel:

(i) I 1975 stiger prisnivået med 10 %

(ii) I 1976 regner de fleste at prisnivået vil endre seg like mye som ifjor, dvs. med 10 %. Mange ønsker en viss heving av sine relative priser, og øker derfor sine absolutte priser med mer enn 10 %. Dette fører til at prisnivået stiger med f.eks. 12 %. En rekke av lønns- og prisfastsetterne oppnår lavere relative priser enn de har tatt sikte på.

(iii) Også i 1977 tar de fleste utgangspunkt i fjorårets prisstigning når de skal anslå kommende års prisutvikling. De av dem som tar sikte på å øke sine relative priser øker derfor sine absolutte priser med mer enn 12 %. Prisenivået stiger med f.eks. 14 %.

Situasjonen kan beskrives ved å si at den enkelte prisfastsetter tar sikte på at hans pris skal stige litt raskere enn gjennomsnittet av prisene, og dette fører til at prisnivået stiger stadig raskere. Vi kan illustrere forholdet med en analogi fra idrettslivet. Sett at det i en fase av et lengre løp er slik at hver deltaker tar sikte på å løpe raskere enn de andre. Hvis utgangsfarten er liten i forhold til hva løperne kan klare, vil farten stadig stige i en slik fase.

Vi har regnet med at lønns- og prisfastsetterne antar at prisene vil stige med samme fart i kommende år som i foregående år. En annen mulighet er at de, ut fra at prisene har steget stadig raskere, antar at neste års prisstigning blir kraftigere enn fjorårets. I så fall vil farten i prisstigningen øke enda raskere.

5. Skattlegging, inntektsmaksimering og prisutvikling

Med en persons eller en gruppes bruttoinntekt skal vi her mene vedkommendes inntekt før de direkte skattene er betalt, og med nettoinntekt skal vi mene inntekten etter at disse skattene er betalt.

Hvordan virker skattleggingen på de spiralene vi har gjort rede for? La oss drøfte spørsmålet under forutsetning av at all skattlegging er skatt på inntekt, og at ingen har en marginalsatt som er så høy som 100 %.

La oss dessuten i første omgang anta at hver pris- eller lønnsfastsetter har som sin eneste oppgave å oppnå størst mulig nettoinntekt for seg selv eller den gruppen han representerer.

Under disse forutsetningene vil det være nærliggende for den enkelte pris- eller lønnsfastsetter å resonnerer på følgende måte: (i) Jo større bruttoinntekten blir, dess større blir nettoinntekten. Bruttoinntekten bør derfor gjøres størst mulig. - (ii) Når jeg skal finne fram til den prisen (eller den lønns-satsen) som maksimerer bruttoinntekten, trenger jeg ikke å ta hensyn til hva som må betales i skatt på ulike inntektsnivåer.

Hvis alle pris- og lønnsfastsettere handler i samsvar med slike resonnementer, vil spiralene ikke bli påvirket av beskatningen.

Konklusjonen vil imidlertid kunne bli en annen hvis målsettingen er å oppnå størst mulig nettorealinntekt, dvs. størst mulig inntekt målt i faste priser. Dette er vist ved tabell 2.

Tabell 2.

Et eksempel på at prisøkning kan gi redusert netto-
realinntekt.

	Alt. I	Alt. II
(1) Bruttoinntekt	100	110
(2) Skatt	30	36
(3) Nettoinntekt	70	74
(4) Prisindeks	100	107
(5) Nettorealinntekt	70	69,2

I tabellen er: $(3) = (1) - (2)$

$$(5) = \frac{(3) \cdot 100}{(4)}$$

Vi har her å gjøre med en prisfastsetter som ved å foreta en bestemt økning i prisen på sitt produkt kan øke bruttoinntekten fra 100 til 110. (Jfr. linje (1) i tabellen. Alternativ I er en gitt utgangssituasjon, mens alternativ II er situasjonen etter at prisøkningen har funnet sted). - Inntektsskatten er progressiv. Inntektsøkningen på 10 % fører til at skatten stiger fra 30 til

36, dvs. med 20 % (jfr. linje (2) i tabellen) - Prisøkningen fører til at prisnivået øker med 7 % (jfr. linje (3))¹⁾ - Økningen i prisnivået pluss det forhold at skattenes andel av bruttoinntekt stiger med økende bruttoinntekt, fører til at nettorealinntekten blir lavere i alternativ I enn i alternativ II (jfr. linje (4)). Konklusjonen på det hele blir derfor at prisøkningen fører til redusert nettorealinntekt.

I praksis finner en antakelig sjelden situasjoner hvor kombinasjon av skatteprogresjon og prisstigning virker så sterkt som i tabell 2. Derimot forekommer det nok langt oftere det en kan kalle "utvannede varianter" av slike situasjoner. Med dette sikter jeg til forhold hvor den enkelte pris- eller lønnsfastsetter riktignok ikke taper på å øke "sin" pris eller lønnsats, men hvor det meste av en slik økning blir spist opp av høyere skatter og stigning i prisnivået. Eksistensen av slike forhold er antakelig en viktig del av bakgrunnen for at en del fagforeninger i den senere tida har vist økende interesse for å få såkalte kombinerte oppgjør (eller "pakke-løsninger") ved inntektsoppgjørene. Ved slike oppgjør er det gjerne slik at lønnstakerne reduserer sine lønnskrav noe mot å få skattelettelse. Hvis selv betydelige økninger i lønnsatsene bare gir en liten realinntektsøkning vil lett lønnstakerne kunne være bedre tjent med kombinerte oppgjør enn med større lønnstillegg og uforandrede skattesatser.

6. Kravet om rimelige inntekter

Det er lite realistisk å anta at lønns- og prisfastsetterne utelatende er opptatte av å få størst mulige inntekter. Mange har visse idéer om hva som vil være en "rimelig" inntekt for dem, og slike idéer kan påvirke utviklingen. Antakelig vil dette særlig være tilfelle hvis pris- og lønnsfastsetterne vet lite om hva de kan gjøre for å oppnå maksimale inntekter.

---

1) Skal prisnivået stige så mye, må ganske sikkert den prisøkningen vi tar utgangspunkt i føre til at en rekke andre priser også blir økt.

I dette avsnittet skal vi, som en forenkling forutsette at alle har som sin eneste målsetting å oppnå "rimelige" inntekter. Denne målsettingen er ikke særlig presis. Vi skal se på et par alternativer for hva den kan innebære.

En mulighet er at den enkelte samfunnsgruppe tar sikte på å få en inntekt den synes er rimelig i forhold til hva bestemte andre grupper oppnår. Tabell 3 gir et sterkt forenklet bilde av en type situasjoner som da vil kunne oppstå.¹⁾ G og H er to grupper som tilsammen omfatter alle inntektstakere. Gruppene kan f.eks. representere ulike bransjer, eller bestå av henholdsvis bedriftseiere og lønnstakere. Tabellen viser at gruppens krav tilsammen utgjør 110 % av samlet inntekt. I en slik situasjon vil alltid minst én gruppe synes at den har fått for lite. Hvis gruppene i denne situasjonen bruker prisøkninger i en kamp om fordelingen

Tabell 3

Eksempel på en situasjon hvor det kreves mer enn 100 % av de samlede inntekter

	Andel av samlet inntekt
G's krav om en rimelig inntekt i forhold til H's inntekt innebærer at G tildeles	75 %
H's krav om en rimelig inntekt i forhold til G's inntekt innebærer at H tildeles	<u>35 %</u>
	<u>110 %</u>

av inntektene, vil en få en pris-spiral som ikke kan elimineres ved å endre beskatningen.

En annen mulighet er at kravet om rimelige inntekter går ut på at inntektene målt i faste priser skal vokse med en fart

1) I tabellen har vi ikke presisert om gruppene interesserer seg for fordelingen av bruttoinntekten eller for fordelingen av nettoinntekten. Det forholdet tabellen illustrerer vil imidlertid kunne gjøre seg gjeldende uansett hvilken av disse fordelingene gruppene retter sin oppmerksomhet mot.

som ikke ligger under en bestemt grense. Tabell 4 gir to sterkt forenklede eksempler på slike situasjoner. I alternativ I vokser nasjonalproduktet (målt i faste priser) med 5 % pr. år, mens progressiv beskatning og/eller økninger i skattesatsene gjør at skattene vokser en del raskere. Den samlede nettoinntekten (målt i faste priser) øker derfor med bare 2 % pr. år. Hver befolkningsgruppe har et bestemt krav til veksten i sin nettoinntekt. Tredje linje i tabellen forteller at skal alle disse kravene

Tabell 4

Eksempler på situasjoner hvor det stilles bestemte krav til veksten i inntektene. - Alle tall som er angitt i tabellen måles i "prosent pr. år". Både nasjonalproduktet og inntektene forutsettes målt i faste priser

	Alt. I	Alt. II
Vekst i nettonasjonalprodukt	5	5
Vekst i samlet nettoinntekt	2	4
Krav om vekst i nettoinntekt	4	4
Differanse mellom krevet og realisert vekst i nettoinntekt	2	0

tilfredsstilles, må samlet nettoinntekt vokse med 4 % pr. år. Det blir følgelig en differanse mellom kravene om inntektsvekst og den faktiske inntektsveksten. I et hvert fall noen grupper vil finne at inntektsutviklingen er urimelig. Vi skal anta at disse gruppene hever "sine" priser og lønnsatser, og at dette fører til en lønns- og pris-spiral.

I alternativ II i tabell 4 har vi regnet med den samme veksten i nasjonalproduktet og de samme inntektskravene som i alternativ I. Derimot har vi regnet med at skattene vokser en del svakere enn i alternativ I. Veksten i samlet nettoinntekt blir derfor nå 4 % pr. år, dvs. like stor som inntektskravene. Vi skal anta at dette fører til at alle grupper blir fornøyde med sin inntektsutvikling, og at ingen prøver å skaffe seg høyere inntekter ved å øke "sin" pris. eller "sin" lønnsats.

Med andre ord, vi regner med at i alternativ II får vi ingen spiral.

Konklusjonen ovenfor må selvsagt brukes med forsiktighet. Det virker lite rimelig å anta at det i praksis vil være mulig å skape en situasjon hvor alle grupper er fornøyde med sin inntektsutvikling. Men likevel vil det kunne være en viss likhet mellom tabell 5 og forholdene i praksis, idet en også i praksis vil kunne finne følgende: Jo svakere skattene vokser, dess mindre blir gapet mellom inntekskravene og den faktiske inntektsutvikling, og dess mindre blir de prisøkningene som settes i verk for å oppnå høyere inntekter. - En annen sak er at inntektskravene kanskje vil justeres etter den faktiske inntektsutviklingen på en slik måte at uansett hva som skjer med inntektene blir det et gap mellom krav og faktisk utvikling.

Har samfunnsmedlemmene som målsetting å oppnå "rimelige" inntekter, vil progressive skatter kunne bidra til raskere lønns- og prisstigning. Tabell 5 gir et eksempel på dette.

Tabell 5.

Eksempel på virkningene av progressiv beskatning

	Utgangs- situasjon	Endring	Ny situasjon
Bruttoinntekt	100	15	115
Skatt	25	7,5	32,5
Nettoinntekt	75	7,5	82,5

Første kolonne i tabellen beskriver en situasjon hvor en person har en bruttoinntekt på 100 og en nettoinntekt på 75. Skatten utgjør følgelig 25 % av inntekten. Marginalskatten er 50 %, noe som bl.a. innebærer at en bruttoinntektsøkning på 15 gir en nettoinntektsøkning på 7,5. (Jfr. annen kolonne i tabell 5). Dette innebærer at skal nettoinntekten øke fra 75 til 82,5, dvs. med 10 %, må bruttoinntekten øke fra 100 til 115, dvs. med 15 %. (Jfr. tredje kolonne i tabellen).

Sett nå at denne personen er "den typiske personen"

i en gruppe som mener at dens nettoinntekt må øke med 10 % hvis inntektsforholdene skal bli rimelige. Gruppen må i så fall øke "sin" pris eller lønnsats så mye at bruttoinntekten stiger med 15 %. Hvis skatten hadde vært proporsjonal, ville gruppens krav kunne ha blitt tilfredsstillet med en økning på 10 % i bruttoinntekten..

Resonnementene i tilknytning til tabell 5 viser at progressiv beskatning kan bidra til at det en kan kalle "trappetrinnene" i en lønns- og pris-spiral blir høyere enn hva de ville ha blitt ved proporsjonal eller regressiv beskatning. Det er all grunn til å tro at denne effekten har gjort seg gjeldende i praksis. Men vi mangler data som kan fortelle hvor mye den har betydd.

7. Avsluttende merknader

Under overskriften "Skatter og prisstigning" kan en ta opp en rekke spørsmål i tillegg til dem som er drøftet i disse notatene. La meg nevne noen av dem.

I et par av avsnittene har jeg berørt konsekvensene av at inntektsskatten er progressiv, og ikke proporsjonal eller regressiv. Men jeg har unnlatt å komme inn på en rekke andre spørsmål som også dreier seg om hvorvidt ulike skattformer har ulike prisvirkninger. Eksempel: Jeg har ikke drøftet hva det kan bety om et gitt skattebeløp tas inn (i) ved en omsetningsavgift, eller (ii) en inntektsskatt.

En gitt endring i beskatningen kan ha ulike virkninger på kort sikt og på lang sikt. Slike forskjeller har jeg ikke beskjeftiget med med.

For mange formål er det ikke nok å peke på en del mulige virkninger av beskatningen på prisutviklingen. Vi vil også ønske å vite noe om hvor sterke de enkelte virkningene er. Særlig er slik viten ønskelig hvis en må regne med at en samtidig har flere virkninger, og at de ikke alle har samme fortegn. Eksempel: En heving av inntektsskatten kan føre til lavere samlet etterspørsel, og dette kan bidra til at prisnivået stiger svakere enn det ellers ville ha gjort (jfr. avsnitt 2). Men en heving

av inntektsskatten kan også føre til at en del mennesker blir mer misfornøyde med inntektsutviklingen enn de ellers ville ha blitt. Og dette kan føre til at prisene stiger sterkere enn de ellers ville ha gjort (jfr. resonnementene i tilknytning til tabell 4 på side 10.). Ønsker vi å kunne si noe om hvordan en heving av inntektsskatten alt i alt vil virke på prisutviklingen, må vi bl.a. vite noe om styrkeforholdet mellom disse to virkningene. Jeg har ikke drøftet hva dette styrkeforholdet kan være.

Innledningsvis ble det spurt om den sterke prisstigningen de senere årene i betydelig grad er et resultat av høye skatter. Det går fram av det som er sagt ovenfor, at disse notatene gir meget ufullstendige holdepunkter for et svar på dette spørsmålet. Jeg vil likevel nevne at jeg for min del gjetter på følgende:

"Stor samlet etterspørsel gjennom lengre tid",
 "Stadig sterkere prispolitisk samspill innen mange grupper"
 og "prisstigning skaper forventninger om fortsatt prisstigning"
 er stikkord for forhold som representerer en viktig del av årsakene til den nåværende prisutviklingen. Beskatningen har betydd mindre enn disse forholdene. Også om skattene hadde vært betydelig lavere enn hva de har vært, ville prisene steget stadig raskere.

Det bør føyes til at for mange land, blant dem Norge, betyr utviklingen i utlandet mye. Beskjeftiger vi oss med et enkelt land kan det derfor være rimelig å si at prisstigningen i dette landet for en stor del skyldes prisstigning i andre land. Men en slik henvisning til "andre land" forklarer selvsagt ikke den globale prisutviklingen. Skal en prøve å forklare denne bør en etter min mening først og fremst ta utgangspunkt i de stikkordene som er nevnt i foregående avsnitt.